

Internationale Faculteit Psychocurientief Studiecentrum

*Een alternatieve benadering van mensen
met bestaansvragen en moeilijkheden*

LevensFilosofie Vandaag

Greet Snel: Tijd tijdloos?

pag 1

Teun van de Steeg: Waarom houden wij van muziek?
- Muzikale codes in muziek

pag 7

Arnold Spijker: Elke weg kan een pelgrimsweg zijn.

pag 12

LevensFilosofisch Nieuws Vandaag

Auteur: Greet Snel

Januari 2016

“Tijd tijdloos”?

Ik moest aan de woorden van Augustinus denken toen ik kortgeleden met een goede bekende naar haar oma ging. Ze vroeg me of ik dat wel wilde. Ik suggereerde dat haar oma wel “oud” zou zijn. Het antwoord: “ja, 102 jaar”. Ze was opvallend helder van geest en kwiek van reageren en soepel in haar bewegingen. **Ze leefde ondanks haar leeftijd in “onze” tijd!**

Was het niet **Augustinus** die vrij vertaald het volgende zei: indien er niets voorbij zou gaan, is er geen verleden tijd; indien er niets op komst zou zijn zal er geen toekomstige tijd zijn, indien er **niets** zou zijn zou er geen tegenwoordige tijd zijn. Anders gezegd: we kunnen de tegenwoordige tijd de tijd van de **herinnering** noemen en ook als **waarneming** van de tegenwoordige tijd zien en als **verwachting** van de tegenwoordige tijd. **Dat was dat deze dame me op deze leeftijd duidelijk maakte!**

Ze vertelde: “ik heb alles meegemaakt dat zo’n lang leven kan meemaken. **Veranderingen** op technologisch gebied- stoommachines, trein, auto, stations, licht en gas en nog zoveel meer. En **binnen** die veranderingen allerlei **“vernieuwingen” die zo die veranderingen beter tot hun recht deden komen.** Oorlogen, vrouwenemancipatie en meer algemene emancipaties als kortere werkweken, korter per dag werken, betere beloning, kiesrecht. En nu de **digitalisering.** Tot mijn stomme verbazing pakte ze haar smartphone en verstuurde een berichtje naar haar neefje in Canada. Had ik beloofd: voor vier uur. Je zult zo 102 jaar worden! Haar woordenschat en woordkeus en woordgebruik was van “onze tijd” en zo ze oudere begrippen gebruikte plaatste ze deze zo dat ze tot haar recht kwamen. Het was een **waardevol gesprek** omdat zonder dat ze het besepte **het**

verband tussen taal en tijd legde.

Taal het **communicatiemiddel** en tijd als **verbinding tussen generaties**.

Inleiding.

Zolang de wereld bestaat wordt er al nagedacht over **tijd**. In alle culturen. De “geschiedenis” door denken filosofen, theologen, natuurkundigen, kunstenaars en vele anderen na over dit **fenomeen**.

Kant “verplaatste” al de “tijd” en “ruimte” naar de **menselijke geest**.

Hij stelde: (vrij vertaald) “dat er geen werkelijke “entiteiten” zijn in de materiële werkelijkheid, **buiten ons**, maar voorstellingen die onze **waarneming** –dat wil zeggen **wezen**-raken. Met andere woorden: **zij behoren de mens toe**.

Ook **Wittgenstein** ging uit van het individu. Hij stelde (vrij weergegeven) : ieder individu is aangewezen op andere mensen voor zijn overleving. **Communicatie** is van fundamenteel belang.

Daardoor ontstaan ook “sociale verbanden” die met name conflictoplossing mogelijk maakt.

Taal en Tijd.

Taal en tijd zijn daardoor nauw met elkaar verbonden.

Taal maakt het mogelijk om te reflecteren op **verleden en toekomst**.

Taal draagt :traditie, cultuur, normen en waarden over en zorgt daardoor voor een **dynamische continuïteit** in overdracht en communicatie.

Tijd. Door onze communicatie

verandert voortdurend de wereld waarin we **zelf wonen en aanwezig zijn**. Het is door het steeds weer vragen stellen en probleemoplossend vermogen dat maakt dat handelingen en activiteiten die daaraan vooraf gingen tot vernieuwingen kunnen leiden die de maatschappelijke, culturele, sociale en economische werkelijkheid doen veranderen. We denken daarbij vooral op dit moment aan de robotisering en verdergaande digitalisering.

Werkgelegenheid, verandering van banen, het verdwijnen van beroepen- ook van de laatste decennia- zijn daar nauw mee verbonden.

Anders geformuleerd: wij **“de mens van heden”** zijn degenen die het **verleden veranderen** en de **toekomst** een nieuwe dimensie geven.

Maar waar is ook dat de ooit eens vergaarde **kennis** blijft bestaan en “aangepast” wordt aan de vernieuwingen die “gedacht” en “uitgewerkt” worden.

Naast de **dynamische tijd** blijft de “rechtlijnige” tijd als geboren worden-sterven, planningstijd en cyclische tijd bestaan.

En zo kan **taal** worden tot een **taal van herinneringen**, opgesloten liggend in ons collectief geheugen: wisselplaatsen, diligence, trekschuit, stoomtrein, telex, telegram en andere. Als een **beeld** hoe onze maatschappij functioneerde, als zaken en uitdrukkingen die ooit verbonden

waren met de **concrete werkelijkheid**.

Geschiedenis blijkt dan ook niet **statisch of lineair**. Het is duidelijk: zij vormt een **dynamisch proces** in het **leven van alle generaties**. De geschiedenis wordt zo een **actieve medespeler** in onze cultuur, zij vormt op die wijze steeds weer een **verleden**, neen: **zij scheidt het verleden**.

We mogen ook zeggen: het verleden is de herinnering vanuit de dag van vandaag, morgen zal zij weer veranderd zijn en zo zal de **herinnering** beïnvloed worden door de gebeurtenis van gisteren.

Betekenisloze tijd.

“Tijd” wordt betekenisloos als we haar losmaken uit de context waarin zij geplaatst is. Het “taalbegrip duidt de betekenis aan van de “begrippen” en “woorden” die we gebruiken. In zinnen als “Hoeveel tijd hebben we nog?”, “We hebben het te druk, geen tijd” maken we de “**tijd**” betekenisloos omdat we “naar de tijd kijken”, als het ware “**buiten onszelf stellen**”. “Tijd” als zodanig kunnen we niet “waarnemen” – “het klok kijken” is het visueel zien van de tijd “op de klok”, maar niet waar te nemen. Maar: “tijd” valt af te leiden uit veranderingen van bepaalde gebeurtenissen = tijdperceptie en wordt in die zin wel betekenisvol.

Tijdloosheid.

Prof. dr. Jac. van Essen heeft ooit eens gezegd: **filosofie is geen tweespraak tussen de spreker en de toehoorder. Als filosoof ben je je scherp bewust van de kringloop en de waarheid. [...] Om dan plotseling herkenbaar aanwezig te zijn in hun midden in de ondeelbare eenheid van woord en wederwoord.**

Ook Merleau Ponty was zeer geïnteresseerd in het **mysterie van de tijd**. Filosofie laat zich niet beschrijven als een **afgerond geheel** dat in zichzelf berust. Vanaf haar “bestaan” straalde zij na de tijden die **voorbij** waren gegaan en nog zullen komen haar glans uit.

Een uitgangspunt dat alle filosofen pur sang uitstralen is **niet alleen de wil om te spreken, maar ook de wil om begrepen te worden**. Het gaat daarbij om een “**denken**” dat vanuit “kennis” terugleidt naar “een vragen” en vanuit deze “**onwetendheid**” terugvoert naar “nieuwe kennis”. Een “rustmoment”-**tijdloosheid** - in deze “beweging” is noodzakelijk om opnieuw “tot bezinning te komen”. Zo is “**waarheid**” dan ook altijd een **proces van wording**. Het gaat uiteindelijk om het **onuitputtelijke mysterie van de werkelijkheid**, dat in een proces van voortdurend-onderweg-zijn haar vorm krijgt. Een proces dat gekenmerkt

wordt door een reis van het individu, een gemeenschap, een natie door de wereld en geschiedenis.

Het gaat hierbij om de **wisselwerking object-subject** en het is deze **intentionaliteit die ons plaatst in deze tijd**

“**Tijd**” is “**schepping**”. Schepping veronderstelt ook **intuïtie** en **creativiteit**. Het durven “geloven” in de **ervaring**. Het weten dat dat wat “gevoeld” en “beleefd” en “doorleefd” wordt een deel van het **mens-zijn** is dat maakt dat het individu tot **volle wasdom** – **voldemenselijkheid**- kan komen. Het is deze “beweging” die zorgt voor een **constante interactie** tussen “het oppervlakkige” en het “diepe zelf”.

Augustinus stelde de vraag: “wat is tijd”?

En hij antwoordde: indien er niets voorbij zou gaan, zou er geen **verleden** zijn.

Kijk nu eens naar onze cultuur, onze wereld. De geschiedenis door hebben we –**de mens** – onze woon-leef- en werkomgeving veranderd.

Kijk naar de “godsdienstige inzichten”, hoe wij de natuur tegemoet treden en “behandelen”. Al deze veranderingen – ten goede of ten slechte- laten ons zien dat er **een verleden** bestaat omdat wij door ons handelen die bewerkstelligd hebben. **En** antwoordde Augustinus: “indien er niets op komst zou zijn, zou er geen

toekomstige tijd zijn.

Kijk naar onze huidige wereld. De techniek heeft het mogelijk gemaakt dat er velerlei medische, sociale, economische inzichten tot veranderingen leidden die onze wereld blijvend veranderd heeft.

De robotisering – met name ook in de zorg – niet alleen op technologisch gebied, maar ook op medisch terrein-maakt dat steeds meer operaties zo uitgevoerd kunnen worden, maar ook de zorg in de persoonlijke sfeer. Of we met deze laatste vorm gelukkig mogen zijn komt in een latere aflevering aan de orde. De steeds verdergaande digitalisering. Zelfs de email raakt al uit de gratie.

En antwoordde hij: “indien er niets zou zijn, zou er geen **tegenwoordige tijd** zijn.

Kijk naar alle – noodzakelijke of minder nodige –ontwikkelingen die gedaan worden op allerlei gebied in onze maatschappij, cultuur en wereldwijd. Vernieuwingen ontstaan door het **aanwezig-zijn van de mens in deze wereld** in zijn geschiedenis.

Anders geformuleerd: **verleden en toekomst bestaan alleen in het NU**.

En dat maakt nu duidelijk dat in de huidige maatschappij, cultuur het “**werkelijke leven**” problematisch geworden is. We zijn momenteel sterk op onszelf gericht en individualistisch ingesteld.

In zulk een cultuur wordt **geschiedenis** – en dus tijd – beschouwd “als oude koek”, met

andere woorden: onze **tijdgenoten** hebben gezegd een platgeslagen **ahistorisch wereldbeeld** en **werkelijkheidsbeleving**.

Geschiedenis wordt beschouwd als “overtollige ballast” en zonder betekenis voor het **actuele leven**. Levensbeschouwelijke onderwerpen zijn letterlijk naar de “rand van ons bestaan geschoven”. Zij verdwijnen in de periferie van ons **bestaan**. Dat mag gezien worden als een treurige waarneming. Juist in een tijd waarin **levensbeschouwing** kan helpen om de mens weer inzicht te geven in een **verwarrende wereld**.

In deze tijd zou het niet alleen dienen te gaan om **intellectueel kennen**, maar ook om een **affectief kennen**, het kunnen **voelen en beleven van emoties**.

Het zou goed zijn om in onze “tijd” en **aanwezig-zijn in de wereld** weer te willen luisteren naar het **verleden** om zo opnieuw de **toekomst tegemoet te kunnen gaan**.

De mens verandert en geeft de wereld waarin hij/zij/men vertoeft een nieuwe vorm. Een vorm **“voortgekomen” uit het verleden, nu geleefd en nu handelend opnieuw vormgevend aan de toekomst**.

In deze wereld is het de handelende en nadenkende mens die IN de “tijd” deze veranderingen realiseert.

In een tijd die als TIJD TIJDLOOS

BLIJFT.

Het is juist deze TIJDLOOSHEID van de “TIJD” waarin wij leven dat we IN de tijd de tijdloosheid kunnen vullen met onze intuïtie en creativiteit die maakt dat naast intellectualiteit ook de menselijkheid en de emotionaliteit van het “voelen” en “doorleven” de wereld leefbaar houdt.

LevensFilosofisch Nieuws Vandaag

Auteur: Drs. Teun van de Steeg
musicus en muzikfilosoof

Januari 2016

Waarom houden wij van muziek? - Muzikale codes in muziek

In onze wereld van voors en tegens ken ik geen mens die iets tegen muziek heeft, wel tegen een bepaalde stijl muziek. Alle mensen houden van (hun eigen) muziek. Zo ben ik een bespeler en bewonderaar van klassieke muziek. Componisten als J.S. Bach, L. van Beethoven, Joh. Brahms, M. Reger en vele anderen zijn bijna mijn dagelijkse 'vrienden'. Door mijn studie filosofie en mijn docentschap orgel/piano drong de vraag steeds meer aan mij op waarom wij muziek zo mooi of lelijk vinden. Laten we het hier hebben over de *mooiheid* van muziek. Het zijn de grote

filosofen, componisten en anderen die mij waarschijnlijk op het spoor hebben gezet van het ontdekken van muzikale codes.

Een code is een soort symbolische 'geheimtaal'. In een woordenboek lees ik: 'groep van symbolen of signalen om *op een bepaalde* wijze tekens, gebeurtenissen, objecten of opdrachten voor te stellen volgens een codestelsel, zodanig dat de code geïdentificeerd, verwerkt en via transmissielijnen verzonden kan worden'. Ik heb de definitie iets bijgesteld. Op de plaats van *op een bepaalde* stond

eenduidige. Soms is het eenduidig maar niet altijd zo precies. Maar verder volstaat deze definitie prima. Laat ik de definitie iets verhelderen. De tonen die wij horen (noten die wij zien), zijn de symbolen of signalen. Deze tonen verwekken in onze verbeeldingskracht tekens, gebeurtenissen, objecten of opdrachten, enzovoort. In die tonenbrij herkennen (identificeren) wij dat wat gecodeerd klinkt en wat in onze voorstellingskracht als herkenbare ervaringspatronen. Bovendien wordt deze transitie of overzetting van muziek naar herkenbare ervaringspatronen als het ware getranscendeerd tot een proces van loutering en reiniging.

Ik geef toe dat mijn uitleg tot nu toe nog wat onduidelijk overkomt, daarom wil ik het iets gaan concretiseren. Het tweede deel van Beethovens *Pathetique* voor piano vind ik bijzonder fraai. Iedere keer wanneer ik dit deel hoor, raak ik in de ban van deze muziek. Maar waarom? Er

is iets, nl. de muziek (m1), dat van buiten komt, in mij (m2) binnendringt en in mij een emotie (e) verwekt van schoonheid, ingetogenheid, vrede, liefde, harmonie, enzovoort. Het kan daarom niet anders zijn dat er een eenwording of versmelting optreedt van m1 (muziek), m2 (ik) en e (emotie). Deze opmerking is van groot belang omdat wij in het alledaagse spraakgebruik aan de muziek emoties toekennen die wij menen vanuit de muziek te kunnen waarnemen. Er zijn filosofen die het hier niet mee eens zijn. Zij zeggen terecht dat niet de muziek emoties bevat, maar de persoon die de emotie op de muziek projecteert. Dus de mens kent emoties die hij op één of andere manier uit de muziek denkt af te kunnen leiden. Ik zou in ieder geval willen bevestigen dat de muziek iets in ons *opwekt* wat in onze beleving tot een emotie wordt verwerkt.

Terug naar het tweede deel van

Beethovens *Pathetique*. Wat hoor ik in de muziek? Ik hoor een langzame beweging in een heel fraai harmonisch decor (As gr.t.) en herken een melodische lijn die omhoog gaat en omlaag, dan weer opnieuw begint, en dan weer sterker en zachter en toeneemt in spanning. Tegelijkertijd zijn er allerlei andere codes die op ons inwerken zonder dat we ons dat echt bewust zijn. In feite laten we ons transcenderen (trance) door de woorden achter ons te laten en ahw. op te gaan in een herkenbare andere werkelijkheid. Wat ik hier schrijf zijn ongeveer de woorden van talloze musici en muzikliefhebbers die over muziek spreken of hebben gesproken. Codes die bijna niet opvallen maar er wel zijn: majeur of mineur, het ademen van de muziek (cesuur tussen fraseringsbogen), de maatsoort, omkeringen, sprongen en het hoog en laag (grotere en kleinere intervallen), futiele bewegingsschommelingen, spanning en ontspanning,

enzvoort.

Het hoofdthema (beginmelodie) is al een code op zich: de melodie begint kalm, daalt iets, stijgt, daalt en stijgt nog meer, blijft wat dralen om vervolgens weer af te dalen in de hoofdtoonsoort. In deze beweging pakt de muziek ons volledig omdat we de spanning en de ontspanning meevoelen en herkennen als een dagelijkse gebeurtenis maar hier 'getranscendeerd' invoelen, met andere woorden ontdaan van de dagelijkse realiteit. Heel subtiel horen we ook de kleine spanningen in de constructie van de harmonie. Een heel futiel voorbeeld is de tweede tel van de eerste maat. In vaktermen gaat het hier om een Dominant septime-akkoord, maar niet met de grondtoon in de bas (es) maar de septime (des). Daarna op de eerste tel in de tweede maat lost de spanning weer wat op in een meer consonant akkoord en dat lucht ons gelukkig weer iets op. Melodie en harmonie blijven ons in de

ban houden. En er is nog een heel fascinerende code in onze beleving van muziek. Dit zou ik metaforisch de 'hemel' in muziek willen noemen. Ik gebruik dit woord omdat zoveel mensen deze term als adjectief 'hemels' gebruiken bij muziek die zij heel erg mooi vinden en er geen woorden voor kunnen vinden. De 'hemel' in muziek is die ervaring die ons enerzijds bepaalt bij het 'aanraakbare', maar anderzijds en tegelijkertijd aan ons ontsnapt. Ik heb dit bijzondere fenomeen eerder uitgebreid beschreven bij de filosoof Ernst Bloch. Bloch spreekt in zijn muziekfilosofie over het 'nog niet'. We horen in muziek het 'nog niet'. Wat is dat precies? Ik heb me het zo voorgesteld. Wanneer ik loop zet ik steeds mijn ene been voor het andere. In feite weet ik precies welke stap ik als volgende zal zetten, maar tegelijkertijd is het ook een stap die ik concreet nog niet heb gezet. Bij iedere stap is er een moment dat de stap nog niet gezet is en dus nooit komt. Het

is er wel maar ook niet. Ik zie het wel maar ook weer niet. Ik kan het aanraken, maar ook weer niet. In de muziek is dit de zekere herkenning van wat gaat komen, maar nooit volledig gerealiseerd zal kunnen worden. Het tweede deel van Beethovens *Pathetique* heb ik misschien wel een paar honderd keer gehoord en zelf gespeeld, maar hoe vaak ik ook hoor en speel, hoe herkenbaar de muziek is vanuit een muziektheoretisch standpunt, nimmer zal ik de idee hebben dat ik er ben gekomen. En misschien wel daarom blijf ik de muziek herhalen en mooi vinden, ik kan er geen genoeg van krijgen. Is dat niet vreemd? Dit is de 'hemel', het paradoxaal bereikbaar onbereikbare. Misschien is deze code wel de meest indringende van allemaal.

De muziek gaat verder. Er gebeurt ongelofelijk veel. De muziek lijkt te gaan stoppen, maar begint opnieuw. Er volgt een tweede thema maar nu in mineur. De spanning wordt

opgevoerd. Er klinken triolen, de klanksterkte laait op in korte momenten. Uit de diepte komen in een grauwwermindeerd septime akkoord de lage donkere tonen uit het dodenrijk. De angst begint in ons nu voelbaar te worden. Waar gaan we naar toe? Gelukkig laat Beethoven ons niet al te lang in spanning want spoedig komt de 'veiligheid' van het eerste thema wederom terug. We voelen opluchting, loutering en reiniging, zo begrijpen we uit de esthetische filosofie van Aristoteles. Na afloop ademen we eens diep en voelen ons prettig en mentaal uitgerust. Dit is muziek ten top.

Dit is voor de filosoof Arthur Schopenhauer aanleiding geweest de muziek te kwalificeren als een manier om aan de oerwil van het leven te ontkomen. De wereld is volgens Schopenhauer behept met een voortdurend willen, een oerdrift, maar dit *willen* is een last om te dragen. De wil is redeloos, blind en niets

ontziend. Maar in de muziek kunnen we aan dat blinde *willen* ontsnappen en tot rust komen. Ook hier zien we als het ware het ontzag voor de kracht van muziek.

Wanneer we de filosofische taal van Schopenhauer omzetten naar muziektherapeutische termen, dan begrijpen we muziek als een medium om onze stress en spanning tot rust te brengen. Wat is dit een zegen voor de mensheid, het is er, kosteloos en onuitputtelijk...

LevensFilosofisch Nieuws Vandaag

Auteur: Arnold Spijker

Januari 2016

Elke weg kan een pelgrimsweg zijn.

Dit keer een verhaal over Pelgrimeren ->

Al die mensen die afscheid nemen. Daarmee begint onze pelgrimage.

Indrukwekkend is een medaille van Sint Christoffel die we krijgen van Ria en Gert.

Sint Christoffel is de beschermheilige voor reizigers. Onze pelgrimage staat nu onder zijn bescherming.

We nemen afscheid van de burens die ons daarna uitzwaaien. Nooit eerder ging ik zo weg. Iedereen leeft mee.

Dymph en ik namen de beslissing niet naar Santiago te

wandelen. Al die drukte in die refugio's, al dat file lopen, nee, dat trekt ons niet aan. Al met dit afscheid voelt onze keuze goed. We kiezen voor onze eigen pelgrimsweg. We willen vanuit huis vertrekken.

Ons plan is een ronde door Duitsland. Eerst naar Aken. Dan via de Eifelsteig en Ausoniusweg naar Bingen aan de Rijn. Terug via de Rheinsteig en Kronungsweg weer naar huis.

Pelgrimeren heeft, vind ik, interessante overeenkomsten met het leven.

De blokkades die je tegenkomt, bijvoorbeeld diepe plassen. Je kunt er doorheen gaan. Dan krijg je misschien natte voeten. Het kan ook zo diep lijken dat je maar liever even een omweggetje maakt.

Dat doe je in het leven ook zo.

Op onze route zie ik naar beneden lopend twee mannen bij een grijze auto staan. De deur en de achterklep van de auto staan open. Als ik wat dichterbij kom zie ik ook groene laarzen naast de auto staan. Er ligt een dekentje op de grond. Met z'n tweeën blijken ze te bidden.

Frappant. Wij zijn bezig met pelgrimeren waarvan we denken dat dit vooral een christelijke traditie is. Terwijl hier ergens middenin de bossen zomaar twee moslims bezig zijn te bidden.

Een van de moslims heeft een zwarte pet op. Hij draagt die pet omgekeerd op z'n hoofd.

Dat voelt wat vreemd in eerste instantie. Alsof hij iets gekks aan het doen is.

Raar, hoe je aan sommige ideeën komt. Veel vooringenomenheid zit diep, krijg ik het gevoel.

Hoezo zou heiligheid een bepaalde vorm moeten hebben?

Hoe kom je daarbij? Wie heeft dat bedacht?

Waarom zou je religie niet met een omgekeerde pet kunnen?

Heiligheid en pelgrimeren beleef je op vele manieren. Moet iemand perse naar Rome of Santiago lopen om te pelgrimeren?

Ik denk van niet.

Elke weg kan een pelgrimsweg zijn.

Arnold

Cursus FILOSOFIE

Na Spinoza beginnen we nu met
Jean-Paul Satre

Nieuwe deelnemers van harte
welkom.

Nadere INFO:
Greet Snel: greetnel@gmail.com

GESPREGSGROEPEN

De eerste weken hebben over de
dialogoog binnen "het helpende gesprek".

Soms krijg je artikelen om te lezen.
Daarna gaan we met de vragen in
gesprek.

Meedoen? Of nadere inlichtingen
nodig?

Contact:

Greet Snel: greetnel@gmail.com

Nederland: **Internationale Faculteit** - Seminarium voor Curientologie

Docent G. Snel

Frankrijk: **Centre d'Etudes Philosophique**

Sinds het overlijden van Prof. Dr. Jac van Essen en

Mw. Dr. J.L. De Savornin-Lohman VAKANT

Belgie: **PsychoCurientologisch Studiecentrum**

Docent A. Spijker

Duitsland: **Jac van Essen - Akademie - Uitgeverij**

Prof. Dr.Dr. A. Krinner

Copyright:

Internationale Faculteit

PsychoCurientologisch Studiecentrum